Socialstyrelsen

För socialtjänsten

Om filmen *Vad händer nu?*

Handledning för personal inom socialtjänsten
om hur filmen kan användas i arbetet med ensamkommande barn

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

ISBN 978-91-7555-386-3

Artikelnummer 2016-6-6

Illustrationer Anne Kristin Berge

Tryck Edita Bobergs, Falun, juni 2016

Förord

Alla barn har rätt att vara delaktiga i frågor som rör dem. En förutsättning för delaktighet är att barnet har tillgång till relevant information.

Med materialet *Vad händer nu?* vill Socialstyrelsen öka möjligheterna för att ensamkommande barn i Sverige får grundläggande information i ett tidigt skede. *Vad händer nu?* består av flera filmer och handledningar som riktar sig till olika målgrupper.

Vad händer nu? utvecklades på Socialstyrelsen under våren 2016. Det har sin utgångspunkt i materialet *Hva nå?* som tagits fram av Barne-, ungdoms- och familjedirektoratet i Norge och som har använts där sedan 2012. Erfarenheterna av materialet i Norge har varit goda både bland barnen och bland de professionella.

Med anledning av det ökade antalet barn som kommer till Sverige utan sina föräldrar har behovet av vägledning och stöd för arbetet ökat markant. Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att på olika sätt stödja professionen med anledning av den ökade migrationen. De filmer och handledningar som ingår i *Vad händer nu?* är en del i Socialstyrelsens svar på detta uppdrag.

Ansvarig för att ta fram de svenska filmerna och handledningarna har varit utredaren Cristina Dahlberg. Flera utredare på Socialstyrelsen har medverkat i arbetet, särskilt Katarina Viklund, Solveig Freby och Charlotte Uggla samt juristen Åsa Malmros.

Socialstyrelsen vill tacka de myndigheter, kommuner och frivilligorganisationer som har lämnat synpunkter, bland annat Migrationsverket, Sveriges Ensamkommandes Förening, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Barnombudsmannen och Rädda barnen.

Annemarie Danon

Avdelningschef

Avdelningen för kunskapsstyrning för socialtjänst

Innehåll

Förord **3**

Introduktion **5**

Därför behövs *Vad händer nu?* 5

Det här är *Vad händer nu?* 5

Om handledningens innehåll 6

Din roll och förberedelse 7

Om filmen **9**

Filmens fyra delar 9

Filmen finns tillgänglig på tolv språk 10

Om visning av filmen **11**

Hur kan filmen visas 11

När kan filmen visas 15

Samtal om filmen 19

Samtalsfrågor på olika teman 24

Om bemötande **26**

Mötet mellan kulturer 26

Ett omsorgsfullt bemötande 28

Traumamedvetet bemötande 29

Uppmärksamma tecken på missbruk 32

Uppmärksamma risken för utsatthet och utnyttjande 32

Fler användningsområden för filmen **33**

En film – flera möjligheter 33

För dig som arbetar med familjehem 36

Förklaringar av viktiga begrepp **40**

Om socialtjänsten 41

Om boende 42

Om olika personer och ansvar 44

Om asylprocessen och Migrationsverket 46

För mer information **50**

Mer hos Socialstyrelsen 51

Mer hos andra myndigheter 51

Mer hos intresseorganisationer och föreningar 53

Referenser **55**

Introduktion

Många ensamkommande barn bär på erfarenheter och minnen av svåra upplevelser och förluster. Detta kräver en särskild förståelse och ett särskilt bemötande av omgivningen. Det är viktigt att skapa förutsättningar för bästa möjliga trygghet. Det kan bland annat ske genom att barnet får tydlig information som gör den aktuella situationen mer förutsägbar, begriplig och hanterbar.

Barnet har rätt att få information i frågor som rör honom eller henne. Det är en förutsättning för att barnet ska kunna vara delaktigt.

Därför behövs *Vad händer nu?*

Målet med materialet *Vad händer nu?* är att alla ensamkommande barn ska få information om vad som kommer att hända den första tiden i Sverige, vilka personer de kommer att möta och i viss mån vilka rättigheter de har. Vi vet att många barn informerar varandra om hur asylprocessen går till och att de ger varandra råd om hur de bör uppträda. Materialet är tänkt att bidra till att barnen får korrekt och likvärdig information, oavsett var i Sverige och på vilken typ av boende de bor.

Syftet är även att bidra till att barnen upplever en högre förutsägbarhet om vad som kommer att hända under deras första tid i Sverige.

Materialet *Vad händer nu?* är inriktat på den aktuella situationen och barnets framtid. Det lägger mindre vikt vid barnets bakgrund och upplevelser av krig eller flykt.

Det här är *Vad händer nu?*

FÖR SOCIALTJÄNST OCH FAMILJEHEM

Materialet *Vad händer nu?* består av flera delar. Den del som rör socialtjänsten består av en animerad film, en handledning till socialtjänsten och en informationsskrift till familjehem som tar emot ensamkommande barn. Filmen riktar sig till ensamkommande barn som bor i jourhem eller familjehem.

FÖR HVB

Det finns även en film som riktar sig till ensamkommande barn som är placerade på ett hem för vård eller boende (HVB). Den kan visas av personalen på boendet, det finns därför en handledning som ger stöd till personal på HVB.

FÖR ALLA

Slutligen finns det en tredje film som vänder sig till allmänheten och heter *Vad möter ett ensamkommande barn i Sverige?* Den kan användas på flera sätt, exempelvis kan socialtjänsten visa den vid information till och rekrytering av familjehem.

Om handledningens innehåll

Handledningen riktar sig till dig som arbetar inom socialtjänsten med ensamkommande barn. Syftet med handledningen är att ge dig information om hur du kan använda filmen. Handledningen ger också kunskap om bemötande, delar av asylprocessen och andra frågor, till exempel olika personers ansvar och roller. Målet är att du ska kunna bemöta barnet på ett bra sätt och hjälpa barnet att få korrekt information.

Filmen är i första hand tänkt att visas för ensamkommande barn, men kan även användas i andra sammanhang t ex i samband med introduktion och utbildning av familjehem. Därför finns därför ett avsnitt i handledningen om fler användningsområden.

Handledningens sex delar

Handledningen är uppdelad i sex delar:

Om filmen

Den första delen fokuserar på filmen, den beskriver hur filmen är uppbyggd och vilka språk som är tillgängliga.

Om visning av filmen

Den andra delen vägleder kring visningen av filmen samt när och hur filmen kan användas. Du får även vägledning kring de samtal som du bör ha med barnet i samband med att du visar filmen. Denna del avslutas med förslag på samtalsfrågor.

Om bemötande

Den tredje delen i handledningen ger kunskap om bemötande. Här beskriver vi traumamedvetet bemötande kortfattat och det finns avsnitt som berör möten mellan olika kulturer.

Fler användningsområden av filmen

I den fjärde delen beskriver vi fler sätt som filmen kan användas av personal inom socialtjänsten. Det finns även mer information om diskussionsfrågor och teman att använda med familjehem.

Förklaringar av viktiga begrepp

Den femte delen innehåller fakta om sådant som tas upp i filmen. Det kan vara en hjälp för dig för att kunna svara på frågor från barnet.

För mer information

I den sjätte och avslutande delen innehåller hänvisningar till webbplatser som beskriver relevanta ämnen mer fördjupat.

Läsanvisningar

Vi har i denna handledning valt att genomgående använda ordet *barn* för alla barn och unga under 18 år. Ett barn är *ensamkommande* om det vid ankomsten till Sverige var skilt från båda sina föräldrar eller någon annan vuxen person som får anses ha tagit över ansvaret från föräldrarna. Ett barn är även ensamkommande om det efter ankomsten står utan föräldrar eller sådan ställföreträdare.

I denna handledning använder vi ordet *familjehem* som ett samlingsbegrepp för hem i barnets nätverk, ett så kallat nätverkshem eller släktinghem, och hem där familjehemsföräldrarna inte har någon tidigare relation till barnet, samt för jourhem.

Din roll och förberedelse

Det kan hända att du som arbetar som socialsekreterare har ansvar för både barn som är placerade i familjehem och barn som är placerade på HVB. I första hand är det tänkt att du kan visa filmen för de barn som är placerade i familjehem. Tanken är att de barn som bor på ett HVB ska kunna se filmen på boendet med hjälp av personalen där.

Det finns dock inget som hindrar att du visar filmen för alla barn du har ansvar för. Det kan vara ett sätt för dig att skapa en trygghet och förutsägbarhet för barnet, så att barnet är bättre förberett på vad som kommer att ske.

Barnet kan efter visningen av filmen ha frågor, som du behöver följa upp genom samtal. Man kan säga att du behöver vara både en informatör och en samtalsledare.

Läs igenom hela handledningen

Innehållet i denna handledning förmedlar kunskaper som är bra att ha inför filmvisning och uppföljande samtal. Avsnitten *Om bemötande, Förklaringar av viktiga begrepp* och *För mer information* kan vara bra för dig att gå tillbaka till om det uppstår frågor hos dig eller hos barnet.

Se filmen själv

Du bör känna till innehållet i filmen väl innan du visar den. Var noga med att välja rätt version av filmen, eftersom det finns en film som vänder sig till barn i familjehem och en annan till barn på HVB. Det kan krävas att du ser filmen flera gånger.

Prata med dina kollegor

Gå gärna igenom filmen tillsammans i arbetsgruppen. Diskutera om det finns saker som ni uppfattar olika.

Fundera också över hur ni ska prata med barnen om filmen och innehållet. Till exempel kan det vara lämpligt att inte ge uttryck för att barnet som får uppehållstillstånd har tur, medan barnet som får avslag har otur eller att det är sorgligt. Det förstärker bara upplevelsen av att den som får avslag får det jobbigt.

Tänk igenom vad som är viktigast

Du kan behöva hjälpa barnet att förstå informationen i filmen. Innan varje visning kan det vara klokt att tänka igenom vad som är det viktigaste som barnet ska förstå denna gång. Till din hjälp kan du göra en lista över ord och begrepp, som du efteråt följer upp att barnet har förstått.

Gå igenom möjliga frågor och svar i förväg

Det är bra om du innan visningen funderar över vilka frågor du kan komma att få från barnen. Se om du kan hitta svaren på dessa frågor i faktadelen eller om du behöver söka mer information på någon av de föreslagna webbplatserna.

Tänk igenom vilka praktiska förberedelser som behövs

I denna handledning beskriver vi några olika utgångspunkter och metoder för samtal. Tänk igenom om du behöver förbereda samtalet på något sätt. Det kan exempelvis vara bra att förbereda diskussionsfrågor, plocka fram papper och pennor eller boka en tolk.

Om filmen

I denna del beskriver vi hur filmen är uppbyggd, vilka språk som är tillgängliga och var du kan hitta filmen.

Filmens fyra delar

Den animerade filmen följer en ensamkommande asylsökande pojke från det att han kommer till sitt boende och fram till att han har fått ett beslut på sin ansökan om asyl. Filmen beskriver i korthet vad som kommer att hända den första tiden, vilka personer pojken kommer att möta och hur delar av asylprocessen går till.

Filmen finns i två versioner: en vänder sig till barn i familjehem och den andra till barn som bor på HVB. De har samma uppbyggnad. Skillnaderna gäller framför allt att det visas färre andra barn i versionen för familjehem och att speakern talar om ”familjen du bor hos”.

Filmen kan delas in fyra huvudsakliga delar:

Den första delen beskriver ***grundläggande förutsättningar***. Den förklarar var barnet befinner sig, vilka andra som finns här (till exempel personal och andra barn) och att barnet har rätt till exempelvis mat, kläder och skolgång.

Den andra delen presenterar ***viktiga personer***: socialsekreterare, god man och offentligt biträde. Filmen förklarar vad dessa olika personer har för uppgifter. Här finns även information om att barnet har rätt att komma till tals och vara med och bestämma mer ju äldre han eller hon blir.

Den tredje delen i filmen beskriver ***delar av asylprocessen*** i korthet. Här presenteras Migrationsverket, deras handläggare och tolkens uppgift. Denna del avslutas med att visa två olika utfall efter ansökan om asyl (avslag respektive uppehållstillstånd) och vad som kan hända i de olika fallen.

I den ***avslutande delen*** av filmen uppmanas barnet att prata med de vuxna om barnet har några frågor. Även möjligheten att få hjälp av en tolk lyfts fram.

Filmen finns tillgänglig på tolv språk

Filmen finns tillgänglig på Socialstyrelsens webbplats www.socialstyrelsen.se samt på Socialstyrelsens kanal på Youtube: www.youtube.com/c/socialstyrelsen. För att öka spridningen av filmerna finns de även tillgängliga på fler webbplatser, exempelvis www.kunskapsguiden.se.

Speaker och undertext

Filmen finns tillgänglig på tolv språk. För följande åtta språk finns filmen tillgänglig med både speaker och undertext:

Svenska
Dari
Arabiska
Somaliska
Farsi (persiska)
Tigrinja
Pashto
Engelska

För dessa åtta språk går det även att välja undertextning på svenska.

För följande fyra språk finns filmen med engelsk speaker tillgänglig med undertext:

Kurmandji (nordkurdiska)
Sorani (centralkurdiska)
Uzbekiska
Albanska

Utmaningar med översättningar

En del ord, exempelvis *socialsekreterare* och *god man*, har vi inte kunnat översätta direkt till vissa språk eftersom de saknar begreppen. Det har medfört att översättaren har behövt göra en omskrivning eller förklaring. Ett annat exempel på svårigheter är meningen: *Det arbetar vuxna här för att ni ska ha det tryggt*. Ordet *tryggt* kan översättas på flera sätt; på vissa språk kan översättningen mer luta åt det svenska ordet *säkerhet* medan på andra språk kan det luta mer åt ordet *tröst.*

De flesta översättningarna har gåtts igenom av mer än en översättare eller har kvalitetsgranskats på annat sätt. Men det finns ändå risk för att nyanser i språket kan ha gått förlorade i översättningen och att det kan leda till missförstånd.

En annan försvårande omständighet är att det på vissa språk finns flera olika varianter och dialekter. Det kan påverka barnets möjligheter att förstå innebörden i orden som används, men också den dialekt som speakern talar i filmen.

Dessa utmaningar med att översätta gör att det är extra viktigt att du följer upp att barnet har förstått informationen rätt. Det kan du göra med hjälp av tolk, vilket vi skriver mer om i avsnittet *Om visning av filmen.*

Om visning av filmen

I denna del kan du läsa mer om hur filmen är tänkt att användas och när den kan visas. Här ger vi även vägledning för de samtal som du bör ha med barnet i samband med att ni tittar på filmen. Denna del avslutas med förslag på samtalsfrågor.

Hur kan filmen visas

Alla barn kan få se filmen

Filmen är tänkt att visas för alla ensamkommande barn, oavsett om de bor i ett familjehem eller på ett HVB. Däremot kan det variera vem som kommer att visa filmen för barnet.

Det är i första hand tänkt att du som socialsekreterare kan visa filmen för de barn som är placerade i familjehem. De barn som bor på HVB kan se filmen på boendet med hjälp av personalen där. Det är bra om du kan stämma av detta med barnet och personalen på boendet, så att inget barn missar informationen.

Kombinera filmen med samtal

Filmen visar bara en del av det som många barn funderar på eller bör veta om boendet, viktiga personer eller asylprocessen. Det är därför lämpligt att du finns tillgänglig för att ge kompletterande eller fördjupad information beroende på vem barnet är och i vilken fas det befinner sig. Dialogen med barnet är lika viktig som själva filmen. Se därför till att avsätta tid för samtal både innan och efter varje visning av filmen. Berätta för barnet att ni efter filmen ska tala om den och att det går bra att ställa frågor.

Barnet behöver få tillfälle att ställa frågor som kan ha uppkommit när han eller hon såg filmen. Det kan vara så att barnet vill fråga om något som han eller hon inte förstod eller vill veta mer om något som berördes kortfattat i filmen. Filmen kan också ge barnet frågor om sådant som inte alls berördes eller väcka tankar om vad barnet varit med om.

Samtalen kan exempelvis handla om hur filmen stämmer överens med barnets erfarenheter av att vara asylsökande och förväntningar inför framtiden. De kan även handla om andra saker i vardagen, exempelvis hur barnet har det i familjen, på boendet eller i skolan.

Individuellt eller i grupp

Visning för ett barn

Filmen kan användas på flera olika sätt. Ibland kan det vara bäst att visa filmen för ett barn och följa upp med ett individuellt samtal. Det kan exempelvis vara om barnet är det enda som talar det aktuella språket. En individuell visning ger också ökade möjligheter för dig att följa upp om just detta barn har förstått det som sagts i filmen.

Visning för flera barn

Andra gånger kan det vara en fördel att visa filmen för flera barn tillsammans och följa upp med gruppsamtal eller övningar. I synnerhet barn som bor på HVB tenderar att tala med varandra om asylprocessen, hemlandet och tankar om framtiden, men det sker ofta ganska tillfälligt. När det i stället sker i ett strukturerat gruppsamtal kan det stärka upplevelsen av samhörighet. Barnen får då möjlighet att dela erfarenheter och tankar om framtiden med varandra. På så vis kan de stötta varandra.

För dig som arbetar som socialsekreterare är det mest troligt att du kommer att visa filmen för ett barn i taget. Men det kan vara så att du vill samla flera barn för ett gemensamt samtal om filmen.

I en grupp får barnet möjlighet att känna igen sig i de andras tankar, vilket kan normalisera de tankar barnet själv har. Exempelvis kan du fråga:

– Hur har ni andra förstått det här med tystnadsplikt?

Det kan vara klokt att ta emot svaren från flera innan du bekräftar eller eventuellt korrigerar med korrekt information.

Gruppen kan bestå av barn som har varit en längre eller kortare tid på boendet. De som har varit där längre kan få möjlighet att informera de andra, något som kan stärka upplevelsen av att de behärskar situationen.

Barnet kan se filmen på egen hand

Filmen finns tillgänglig för alla på Youtube. Barnet kan därför själv ta initiativ till att titta på filmen. Du som socialsekreterare kan även uppmana barnet att se filmen som en förberedelse för ett samtal.

Det finns för- och nackdelar med att barnet ser filmen själv. Fördelarna är att barnet själv kan söka information som det saknar, att barnet själv kan bestämma när och hur många gånger han eller hon vill se filmen. Nackdelarna är att filmen kan väcka känslor eller frågor hos barnet som inte någon vuxen följer upp. Om du uppmanar barnet att se filmen själv bör du alltid följa upp det med ett samtal för att försäkra dig om att barnet har uppfattat innehållet på rätt sätt.

Visning för barn i familjehem

Om barnet är placerat i familjehem kan du utöver något av de redan nämnda alternativen även välja att visa filmen för barnet tillsammans med familjehemmet eller be familjehemmet visa filmen för barnet.

Visning för barnet tillsammans med familjehem

En gemensam filmvisning kan vara ett bra tillfälle att fånga upp och diskutera viktiga frågor. Det kan även ge en gemensam bild av vad som kommer att hända under barnets första tid i Sverige. En sådan visning bör fokusera på barnet och de frågor som barnet har. Familjehemssekreteraren kan också vara med på visningen eller ha en uppföljande kontakt med familjehemmet för att se om de har några frågor.

Visning för barnet med hjälp av familjehemmet

Ett annat alternativ är att du ber familjehemmet att se filmen tillsammans med barnet och att du följer upp detta vid ett samtal. Familjehemsföräldrar har olika förutsättningar för att kunna visa och prata med barnet om filmen. Om familjehemsföräldrarna och barnet talar ett gemensamt språk kan de enklare titta på filmen tillsammans och samtala om frågor som dyker upp. Om de inte talar ett gemensamt språk blir det uppföljande samtalet svårare att genomföra. Då kan det vara bättre att du visar och samtalar om filmen med barnet och familjehemmet med hjälp av tolk.

Du som socialsekreterare får tillsammans med familjehemssekreteraren och familjehemmet avgöra vad som är mest lämpligt i det enskilda fallet.

Att tänka på vid samtal genom tolk

Om inte du och barnet talar ett gemensamt språk, behöver du använda en tolk för samtalet om filmen. Tolken har i uppgift att översätta det som sägs – varken mer eller mindre. Det är inte tolkens roll att förklara. Du bör därför hellre förklara för mycket än för lite för barnet.

Tänk på att det kan finnas flera olika dialekter och varianter av samma språk. Berätta för barnet att barnet ska säga till om han eller hon inte förstår något av det som tolken översätter.

Hela filmen eller fokus på ett särskilt tema

Du kan välja att visa hela filmen och samtala generellt efteråt. Ett annat sätt är att först visa filmen i sin helhet och därefter visa den ytterligare en gång och att då pausa filmen vid olika tillfällen och ge tid för frågor och diskussion.

Det går också att fokusera på ett särskilt tema och bara visa just detta avsnitt i filmen. Ett sådant tema kan exempelvis vara mötet med Migrationsverket. Då väljer du att visa bara den del som beskriver möten på Migrationsverket och väntan på besked.

Andra teman kan vara socialtjänsten, vad socialsekreterarens uppgift är, barnets egen genomförandeplan eller att fördjupa vad det betyder att de vuxna arbetar för att barnen ska vara trygga.

Varje gång du ska visa filmen är det bra om du först undersöker vad barnet vet om dagens tema. På det sättet får du reda på om barnet vet tillräckligt, eller om du bör fokusera på något särskilt för att fördjupa eller korrigera barnets förståelse. Om det är något som barnet har svårt att förstå kan du ta upp dessa teman igen nästa gång ni ser filmen.

När kan filmen visas

Filmen kan visas vid flera tillfällen

Filmen är till för att visas flera gånger under den tid som barnet bor på boendet eller i familjehemmet. Upprepning har ofta en positiv effekt för att nå fram med information och du kan använda filmen som utgångspunkt för att tala om teman som är relevanta beroende på i vilken fas barnet befinner sig:

1. **När barnet precis har kommit till boendet eller familjehemmet** – för att informera om vad som sker den närmaste framtiden.

2. **Innan barnet ska besöka Migrationsverket** – för att hjälpa barnet att förstå syftet med och vikten av intervjun.

3. **Efter att barnet har informerats om beslutet på sin ansökan om asyl** – för att förbereda barnet för eventuell överklagan, returresa eller fortsatt framtid i Sverige.

Här går vi igenom dessa olika tillfällen och beskriver syftet med dem.

1. När barnet har kommit till boendet eller familjehemmet

Det är tänkt att barnet ska se filmen samma dag som det kommer till boendet eller familjehemmet. Då får barnet grundläggande information om vardagen och vad som kommer att hända den närmaste tiden, även om det inte finns en tolk tillgänglig.

Även om filmen inte är så lång, kan det vara mycket information för ett nyanlänt barn. På flera av språken talar de ganska fort för att hålla samma takt som bilderna. Det kan därför vara klokt att visa filmen flera gånger.

För barn på HVB

På de flesta boenden håller personalen någon form av introduktionssamtal med barnet. Filmen kan vara en utgångspunkt i ett sådant samtal. Samtalet kan med fördel fokusera mer på barnets nuvarande situation än på barnets tidigare erfarenheter. Det kan handla om att informera om barnets rättigheter och skyldigheter, diskutera vilka förväntningar barnet har och vilken roll personalen har. Personalen kan berätta mer om vardagen och rutiner på boendet, vad vuxna kan göra för barnet och vad som förväntas av barnet självt. Det kan exempelvis leda till samtal om vad barnet vill göra på sin fritid.

För barn i familjehem

På liknande sätt kan filmen visas för barn som placeras i familjehem. Det kan variera om det är du som socialsekreterare eller familjehemsföräldrarna som visar filmen för barnet. Läs mer i avsnittet *Hur kan filmen visas.*

2. Innan barnet ska träffa Migrationsverket

Det kan vara bra om barnet får se filmen innan barnet ska på intervju på Migrationsverket. Barnet kan genom filmen få en uppfattning om ramarna för en intervju på Migrationsverket. Det kan hjälpa barnet att känna sig tryggare inför mötet.

Barnet behöver förstå anledningen till mötet på Migrationsverket, rollen för varje person som deltar och att det är Migrationsverket som bestämmer om barnet får stanna i Sverige. Om det är du som visar filmen för barnet, kan det vara bra om du förklarar för barnet att Migrationsverket behöver få korrekt information för att kunna fatta ett riktigt beslut. Du kan förbereda barnet på att några av frågorna kan vara svåra att tala om, men att det är viktigt att barnet berättar och svarar så gott det kan.

Om du genomför samtalet med flera barn i grupp är det en fördel om du fokuserar på ramarna för intervjun och inte på själva innehållet. Exempelvis kan ni prata om vilka som brukar vara med på intervjun, hur det fungerar att samtala med hjälp av tolk eller om de barn som redan har intervjuats var nervösa, i stället för att prata om vad olika barn har berättat i sina intervjuer.

3. Efter att barnet har fått beslut på sin ansökan

Efter att barnet har fått besked om att det ska få stanna eller har fått avslag kan barnet behöva se filmen igen. Om det är du som ska visa filmen kan du tänka på att fokusera på den sista delen av filmen. Du kan använda den för att tala om vad som sker framöver, vare sig det är överklagan av beslutet, returresa eller en fortsatt framtid i Sverige.

Ta utgångspunkt i det beslut som barnet har fått. Hör vilka tankar och frågor barnet har innan du fördjupar det som sägs i filmen om just den typen av beslut.

Om barnet har fått avslag, kan det vara bra att berätta mer om vilken typ av praktiskt och ekonomiskt stöd han eller hon kan få för att resa till hemlandet. Om barnet ska till ett annat land i Europa, informera om hur detta sker. Om du inte själv vet hur detta går till, kan du hjälpa barnet att få relevant information av Migrationsverket. Du bör vara beredd på starka negativa reaktioner hos barnet. Ge barnet utrymme att verbalt få uttrycka sina reaktioner.

Om barnet har fått uppehållstillstånd, kan du gärna berätta mer om praktiska saker, såsom hur man kan söka utbildning, arbete eller bostad i Sverige.

Samtal om filmen

Här presenterar vi några utgångspunkter för samtal. Det ska inte ses som en beskrivning av hur man ska samtala med barn i allmänhet eller med ensamkommande barn i synnerhet. Utgångspunkterna är framför allt tänkta att vara hjälpmedel i samtalet om den aktuella filmen.

En del förslag passar bättre för individuella samtal, andra bättre för samtal i grupp. En del förslag går sannolikt att anpassa för att fungera både individuellt och i grupp.

En medvetenhet om barnets tidigare erfarenheter

Filmen handlar om det som händer just nu och om det som ska hända i framtiden. Det gör även att det efterföljande samtalet får samma fokus. Men för att ett sådant samtal ska landa väl är det viktigt att du har en genomtänkt hållning och ett medvetet bemötande. Ditt sätt att vara mot barnet behöver avspegla en förståelse för att barnet kan ha varit med om svåra händelser, som han eller hon ofta har fått klara på egen hand. Vi beskriver mer om vikten av ett omsorgsfullt bemötande i den tredje delen av handledningen.

Ge barnet tid att tänka

Det kan vara bra att börja med att fråga om barnet har några frågor efter att ha sett filmen och att prata allmänt om den. Du kan exempelvis fråga vad barnet tycker om filmen och om det var något i filmen som han eller hon inte visste innan.

En god dialog förutsätter att vi ger den andre tid att tänka och uttrycka sig färdigt, även om det skulle visa sig att barnet har missförstått informationen. Om vi ger faktaupplysningar, uttrycker egna värderingar eller ger goda råd för snabbt kan barnet sluta sig inför vidare dialog.

Följ upp om barnet har förstått

Det är viktigt att följa upp vad barnet har förstått av filmen eller den information som du har gett. Barnet kan vara felinformerat eller säga att han eller hon har förstått utan att ha gjort det.

Du kan följa upp genom att fråga barnet om hans eller hennes tankar och förståelse av ord och begrepp. Genom att kontrollera förståelsen minskar risken för onödiga missförstånd. Du kan exempelvis fråga:

– Vem bestämmer om du får stanna i Sverige?

I slutet av detta avsnitt ger vi förslag på frågor som kan användas för att se om barnet har förstått. Barnets svar kan sedan vägleda dig om du behöver förtydliga eller förklara något. Ibland kan du själv behöva söka information för att kunna svara, exempelvis i avsnittet *Förklaringar av viktiga begrepp* eller *För mer information*.

Använd öppna frågor

Det kan vara svårt att fånga upp om ett barn menar *ja* eller *nej* när det svarar *ja*. Det är därför extra viktigt att ställa öppna frågor och inte frågor som ger ett ja- eller nej-svar.

Undvik att ställa frågor med ett verb i början, exempelvis:

– Förstår du vad en socialsekreterare gör?

En sådan fråga stänger mer än öppnar för en dialog. *Vem, vad, hur* och *när* är bra ord att inleda en fråga med. Det blir öppna frågor som uppmanar barnen till att säga mer än bara *ja* eller *nej*. Exempelvis:

– Vad jobbar en socialsekreterare med?

Öppna frågor ger barnet möjlighet att svara på ett sätt som kan ge dig större förståelse för barnets tankar och synvinklar så att du kan bedöma om barnet behöver tala mer om något.

Fokusera på tanke och handling

Samtalen bör i första hand fokusera på tankar och handlingar, exempelvis:

– Vad tänker du om att det kan ta lång tid innan du får svar på din asylansökan?

– Vad har du lust att använda tiden till?

Som socialsekreterare behöver du vara beredd på att det kan komma upp starka känslor i samtal. Barnet behöver få möjlighet att uttrycka sina känslor och få lov att prata om dessa om han eller hon vill. Det är bra att lyssna och visa att barnet får vara ledset eller argt. Men om du inte har i uppgift att samtala om eller hjälpa barnet att bearbeta det som barnet varit med om, är det inte lämpligt att be barnet att berätta mer.

Vid behov samtala i tredje person

De flesta samtal sker i jag-och-du-form, exempelvis:

– Vad tänker du om detta?

– Jag tycker att det är svårt.

– Det håller jag med om.

Ibland kan svåra ämnen och sådant som är känslobetonat vara lättare att tala om i tredje person. I detta sammanhang kan du välja att tala om pojken eller andra i filmen:

– Vad tror du att pojken tycker om mötet på Migrationsverket?

– Vad tycker du att de vuxna ska göra för att pojken ska trivas på boendet?

– Hur tror du att barnen i filmen tycker att det är att vänta på svar på sina ansökningar om asyl?

– Vilken hjälp kommer pojken i filmen behöva om han får avslag?

Om du talar med en flicka kan du, för att hon enklare ska kunna identifiera sig, säga:

– Om pojken i filmen hade varit flicka, vad skulle hon ha gjort då?

På detta sätt slipper barnet tala om sig själv, men det som barnet säger kan likaväl avspegla barnets egna tankar. Det visar också om barnet har förstått informationen. Det är viktigt att inte övertolka det barnet säger, utan i stället ställa direkta frågor till barnet om det som är särskilt viktigt:

– Du säger att barnen i filmen är väldigt ledsna och sover dåligt när de väntar på svar. Är det så för dig också?

Ett annat sätt att hjälpa barn som inte pratar så mycket på traven kan vara att göra temat lite mer allmänt genom att exempelvis säga:

– Det är vanligt att barn är osäkra på vad de ska säga när de träffar Migrationsverket. Vad tänker du om det?

Skapa egna berättelser

Ett annat sätt att samtala efter att ha sett filmen är att skapa egna berättelser. Det kan vara en bra utgångspunkt för ett samtal om ett särskilt tema. Det kan exempelvis vara ett sätt att tala om vilket stöd barnet tror att det behöver om han eller hon får avslag på ansökan och ska resa tillbaka.

Historieberättande kan med fördel göras i grupper med flera barn. Barnen kan exempelvis berätta om vad de tror kommer att hända med pojken i filmen. De kan antingen ta fram en gemensam berättelse eller egna berättelser som de får återge för varandra.

Tänk på att framhålla att det inte finns några berättelser som är rätt eller fel, bra eller dåliga – det finns bara olika berättelser.

Förslag på teman för berättelser

- Om pojkens vardag på boendet och i skolan.
- Om hur pojken kommer att reagera om han får avslag på asylansökan.
- Om vad som händer om pojken hade sökt asyl i ett land innan Sverige.
- Om vad som händer om pojken skickas till landet där hans vårdnadshavare eller föräldrar finns.
- Om vad pojken gör om han får uppehållstillstånd i Sverige.
- Om hur pojken tror att livet i Sverige kommer att vara.

Berättelsen blir utgångspunkt för vidare samtal om det som kommer fram. Du kan ställa följdfrågor till barnet, exempelvis om vad de vuxna bör göra för att stötta barnet:

– Vad tycker du att de vuxna på boendet bör göra om pojken får avslag?

– Vad tycker du att de vuxna bör göra om han ska resa tillbaka till hemlandet?

Barnets svar kan ge dig möjlighet att stötta honom eller henne på ett sätt som barnet självt menar är bra. Tänk på att inte övertolka eller dra för snabba slutsatser av det barnet säger, utan att förtydliga om barnet tänker att det är så för sin egen del också.

Samtalsfrågor på olika teman

Här följer förslag på frågor som du kan använda i både individuella samtal och i grupp. Frågorna är indelade i teman och kan användas flera gånger under den period som barnet bor på boendet eller i familjehemmet.

Flera av frågorna har två funktioner. De ska både skapa en dialog runt konkreta teman och följa upp att barnet har förstått innehållet i informationen.

Den femte och sjätte delen av denna handledning, *Förklaringar av viktiga begrepp* och *För mer information* kan du använda som hjälp under dessa samtal.

Generella frågor

- Vad hände i filmen?
- Vad tror du pojken i filmen tänker på?
- Vad i filmen gjorde störst intryck på dig? Vad tänkte du när du såg just det?

Frågor om boendet

- Vilka råd skulle du vilja ge till pojken om vad han bör göra under tiden han bor på boendet?

- Vad tror du att personalen förväntar sig av dig på boendet, till exempel ansvar för matlagning eller städning?
- Vad kan personalen på boendet hjälpa till med?
- Vad kan dina familjehemsföräldrar hjälpa till med?

Frågor om olika personer och ansvar

- Varför tror du att pojken i filmen träffar en läkare?
- Om du inte mår bra, vad ska du göra då?
- Vad är socialtjänstens uppgift?
- Vad gör en socialsekreterare?
- Vad är en genomförandeplan?
- Vilket ansvar har din gode man?
- Vad betyder det att du har rätt att säga vad du tycker?
- Vad kan det offentliga biträdet göra för dig?
- Vad gör en tolk?
- Vad betyder tystnadsplikt?

Frågor om Migrationsverket och asylprocessen

- Vem bestämmer om du får stanna i Sverige eller inte?
- Vad är Migrationsverket?
- Vad är en asylsökande?
- Vad har du fått höra från andra om Migrationsverkets asylutredning?
- Varför är möten på Migrationsverket så viktiga?
- Vilka svar kan man få på sin ansökan om asyl?
- Vad kan hända om du tidigare har ansökt om asyl i ett annat land i Europa?

Frågor angående returresa eller avslag på ansökan

- Vad händer om Migrationsverket säger nej på din ansökan om asyl?
- Vad kan vi vuxna göra för att stötta dig om du får avslag på ansökan?
- Vad betyder det att överklaga beslutet och hur gör du det?
- Om du ska resa tillbaka till ditt hemland, vilken hjälp kan du få från Sverige då?

Frågor om framtid i Sverige

- Vad händer om du får uppehållstillstånd i Sverige?
- Vem bestämmer var och hur du ska bo?

Om bemötande

Denna del ger kunskap om vad som är viktigt att tänka på i kontakten med barnet. Inledningsvis berör vi möten mellan olika kulturer. Vi redogör också kortfattat för traumamedvetet bemötande och olika förhållningssätt som kan minska barnets känsla av stress.

Mötet mellan kulturer

Samtalen med barnet är ofta kulturöverskridande samtal. Det innebär att barnet och personalen kan ha olika kulturbakgrund, olika referensramar och också olika sätt att uttrycka sig på.

Varje person är unik och det är viktigt att närma sig barnet med respektfullt intresse utan att dra snabba slutsatser utifrån förutfattade föreställningar om kulturella skillnader. Här behövs ödmjukhet, lyssnande, professionell nyfikenhet och strävan efter ömsesidig förståelse. Att ställa frågor ger kompetens. Med en undersökande hållning kan du i samtal söka svar på hur kultur påverkar just den här personen, i den här situationen.

I arbetet med barn från andra länder behöver du kunskap och insikter om specifika aspekter som kan ha betydelse för förståelsen av det enskilda barnets behov. Hit hör till exempel frågor om kultur och traditioner, familjeerfarenheter och de erfarenheter som migration innebär. De varierar från person

till person. Det ömsesidiga mötet kräver först och främst en medvetenhet om den egna etnocentrismen, det vill säga hur de egna kulturella referensramarna påverkar sättet att tänka, uttrycka sig och tolka kommunikationen.

Olika sätt att uttrycka sig

Utifrån olika kulturella och andra erfarenheter kan barnet och du ha olika sätt att uttrycka er. Det är viktigt att inte generalisera, samtidigt som det kan finnas skillnader i uttryckssätt som kan skapa missförstånd om man inte är medveten om dem. Olika social tillhörighet från samma land och ursprung i olika landsändar eller subkulturer, liksom vars och ens unika erfarenheter, kan innebära helt andra vanor och tolkningar. I det här avsnittet ger vi några exempel som kan vara aktuella.

Det kan finnas skillnader i språkliga uttryck och i kroppsspråket som kan skapa feltolkningar och missförstånd. Det kan till exempel handla om hur starka ord och uttryck man använder. Något som sägs utan särskilt eftertryck kan i vissa fall uppfattas som oviktigt av någon som är mer van vid starka uttryckssätt. På motsvarande sätt kan något som sägs med starkt eftertryck i vissa fall uppfattas som överdrivet av någon som är mer van vid mildare uttryckssätt.

Det finns några konkreta exempel. Om någon använder uttrycket ”*jag vill dö för dig*” är det i regel inte menat bokstavligen, utan kan snarare betyda: ”*jag bryr mig mycket om dig och vill att du ska ha det bra*”. Om någon säger ”*jag hoppas att du kommer att få det bra här*” till ett barn, kanske barnet tolkar det som att personen egentligen inte bryr sig om barnet har det bra eller inte.

Det kan också finnas specifika samtalsregler som påverkar hur man tolkar innehållet i ett samtal. I en del samhällen förväntas den äldsta i ett samtal vara den som använder det mest uttrycksfulla språket, medan den yngre ska vara mer tillbakahållen.

En del barn kommer från kulturer där ett *nej* på en fråga kan uppfattas som ohövligt, speciellt om man är yngre än den som frågar. Det betyder att ett barn kan tro att det förväntas säga *ja* även om det menar *nej.* Barnet kan exempelvis säga *ja* på frågan om det har förstått, även om barnet inte har det.

Sådana och eventuella andra skillnader är viktiga att tänka på när du samtalar med barn om deras vardag och asylprocessen. Om du är osäker kan du förklara vad du lägger in i olika ord och begrepp, fråga barnet hur det är där han eller hon kommer ifrån och försöka samtala om olika synsätt.

Ett omsorgsfullt bemötande

Många barn har upplevt stress

Många av de ensamkommande barnen bär på tunga erfarenheter och minnen av svåra upplevelser och förluster. Vissa har förlorat delar av familjen, släkten och vännerna och kanske lämnat en hemtrakt i ruiner. En del har genomlevt skräckfyllda situationer och övergrepp längs flyktvägen.

De barn som flytt och upplevt stora svårigheter längs vägen har i varierad grad genomgått akut stress. Denna akuta stress kan övergå i ett stresstillstånd som håller i sig över tid. Barnet kan börja återhämta sig när det är i relativ trygghet.

En del barn traumatiseras

En del av de barn som genomgått stora påfrestningar traumatiseras. Det betyder att de upplever en mer ihållande stress, som stör koncentrationen, sömnen, förmågan att anpassa sig till nya omständigheter och att lära nytt. Traumaexperter anser att traumatisering är en normal reaktion på onormala upplevelser [1, 2].

Detta tillstånd kräver ändå särskild förståelse och särskilt bemötande av omgivningen för att den drabbade ska kunna återfå sitt välbefinnande. Se mer i avsnittet *Traumamedvetet bemötande.*

En del barn behöver psykiatrisk hjälp

En liten del av de barn som gått igenom extremt svåra händelser återhämtar sig inte, utan behöver barnpsykiatrisk hjälp.

Några tecken på att barnet kan behöva hjälp

Barnet:

- har ett uppseendeväckande passivt beteende och till exempel går inte upp ur sängen, vägrar gå i skolan, vill inte delta i någon som helst aktivitet, sköter inte sin hygien eller klär på sig, har oroväckande dålig aptit och/eller är väldigt svårt att få kontakt med
- har svårt att skilja på fantasi och verklighet
- skadar sig själv och har självmordstankar
- får kraftiga ilskeutbrott som är svåra för omgivningen att hantera
- upplever överdriven rädsla för sådant som omgivningen ser som ofarligt
- lider av tvångstankar eller utför tvångshandlingar som orsakar hinder i barnets vardag
- återupplever skrämmande händelser i vardagen och har återkommande svåra mardrömmar [3].

Ett annat tecken kan vara att barnet själv ber om att få prata med någon professionell.

En del barn drabbas av posttraumatiskt stress syndrom (PTSD). Barn med tecken på PTSD eller annan allvarlig psykisk ohälsa behöver få hjälp att komma till barnpsykiatrisk vård. Om du inte har i uppdrag att hjälpa barnet att bearbeta sina upplevelser är det inte lämpligt att be barnet att berätta mer om vad han eller hon har varit med om.

Traumamedvetet bemötande

De flesta barn som varit med om svåra livshändelser är inte i behov av psykiatrisk vård, utan kan återhämta sig om de vistas i en god miljö. De vuxna som möter dessa barn behöver kunna behålla lugnet i pressade situationer och ge ett så kallat *traumamedvetet bemötande*. Detta är ett förhållningssätt som bygger på den australiensiske psykologen Howard Baths forskning [4]. Han kom fram till att barn som upplevt svåra livshändelser behöver få tre grundläggande behov tillgodosedda: trygghet, goda relationer och hjälp att hantera svåra känslor.

Här ger vi en kort sammanfattning kring vad detta förhållningssätt kan innebära. I avsnittet *För mer information* finns hänvisningar till var du kan hitta mer kunskap om mötet med barnen. Det är också värdefullt att du som personal har tillgång till handledning och utbildning i hur du kan möta barn som varit med om svåra händelser.

Trygghet

Trygghet

Behovet av att uppleva trygghet är grundläggande. Det handlar både om fysisk trygghet, som att få sina fysiska behov tillgodosedda och om känslomässig trygghet, som att situationen blir förutsägbar, begriplig, hanterbar och meningsfull i sitt sammanhang [5]. Att med filmen *Vad händer nu?* som utgångspunkt få samtala om sin situation kan bidra till detta, liksom att erbjudas en struktur i sin vardag med goda rutiner och meningsfulla aktiviteter. Även tryggheten i förhållande till andra människor är mycket viktig.

Goda relationer

Goda relationer

För barn som varit med om sådant som skapat misstro mot andra människor är det värdefullt att man försöker skapa goda, tillitsfulla relationer, både till de andra barnen och till de vuxna. Detta gäller även om relationerna inte kan bli långvariga. Det kan vara stärkande för ett barn att dela situationen av att vara ensamkommande och ha en osäker framtid med andra barn. Gemensamma aktiviteter stärker relationer, liksom vuxnas engagemang och lyhördhet för barnens behov. Ibland kan vuxna i barnets omgivning hjälpa barnet att ha kontakt med sina föräldrar eller andra släktingar genom tillgång till modern teknologi, till exempel Skype eller sociala medier [6].

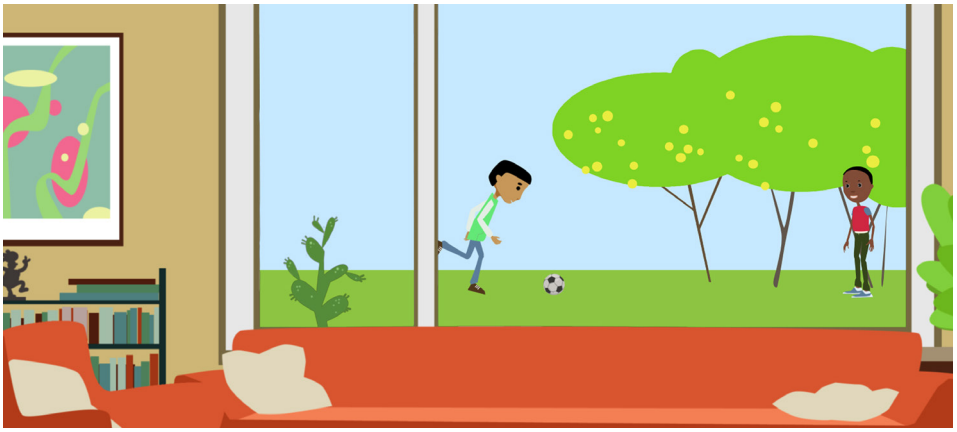

Hjälp att hantera svåra känslor

Hjälp att hantera svåra känslor

Många barn som varit utsatta för stora känslomässiga påfrestningar har en tendens att överreagera i vardagen. En liten frustration, som att inte få sin vilja igenom, kan leda till raseri. En rädsla för något oväntat eller obekant kan leda till panik. En ledsnad över att en kamrat flyttar, kan leda till förtvivlan.

För att kunna hjälpa barnet att hantera sina svåra känslor, behöver du vara medveten om hur du själv reagerar känslomässigt och ha en förmåga att hålla dig lugn. Starka känslor smittar lätt av sig och att du bör akta dig för att låta dig provoceras. Du behöver möta upp där barnet befinner sig känslomässigt och förmedla en förståelse. Kanske kan du sätta ord på känslan, dämpa och lugna barnet samt erbjuda en väg ut ur det svåra känsloläget.[1]

1. På Rädda Barnens webbplats beskrivs traumamedvetet bemötande mer utförligt, bland annat med hjälp av filmer och podcast. Läs mer på www.raddabarnen.se

Uppmärksamma tecken på missbruk

Det finns även andra omständigheter än olika kulturer, olika språk och förekomst av trauma som kan påverka kontakten mellan dig och barnet. En sådan omständighet kan vara alkohol- och droganvändning. En del ensamkommande barn använder eller börjar använda alkohol, narkotika eller narkotikaklassade läkemedel. Du som personal behöver vara uppmärksam på tecken hos barnet som kan tyda på missbruk.

Barnet kan ha inlett sitt missbruk på olika sätt:

- En del barn påbörjade sitt missbruk i sitt hemland.
- En del barn började sitt missbruk under flykten.
- En del barn inleder ett missbruk (debuterar) när de kommer till Sverige.

Om barnet uppvisar tecken på missbruk kan kontakt behöva tas med missbruks- och beroendevården.

Det kan röra sig om preparat som är olagliga både i barnets hemland och i Sverige. Men den allmänna inställningen bland befolkningen, om hur allvarligt bruket av ett preparat är, kan skilja sig åt mellan olika länder. Därför kan det vara bra att du informerar om svensk lagstiftning och vad som är tillåtet här. Du kan prata med barnet om attityder till bruk av alkohol och droger för barn respektive vuxna i olika länder.

Uppmärksamma risken för utsatthet och utnyttjande

Barn kan riskera att utsättas på olika sätt, bland annat för psykiskt eller fysiskt våld, bevittna och uppleva våld, hedersrelaterat våld och förtyck, sexuella övergrep eller sexuell exploatering. Barn kan även utnyttjas på olika sätt och en del barn är också offer för människohandel [7].

Det går inte att ange säkert hur många barn som är utsatta för människohandel i Sverige eftersom mörkertalet sannolikt är stort. Men det finns skäl att anta att ensamkommande barn riskerar att utnyttjas för sexuella eller andra ändamål.

Ensamkommande barn är en grupp som är särskilt socialt utsatt. Majoriteten av barnen saknar ett nära socialt nätverk i Sverige som kan utgöra ett skydd för dem. En del barn kan dessutom ha en svår social problematik som gör dem mer sårbara. Många har också upplevt traumatiska händelser eller övergrepp under flykten. De kan därför vara extra sårbara och löper högre risk att utnyttjas.

Ensamkommande barn har uppmärksammats som en riskgrupp när det gäller sex mot ersättning. Personer som möter ensamkommande barn behöver vara uppmärksam på tecken på utnyttjande och ha beredskap att ställa frågor och erbjuda stöd kring sex mot ersättning, oavsett den ungas kön. Socialstyrelsen har tagit fram ett utbildningsmaterial om sex mot ersättning där du kan läsa mer [8].

Fler användningsområden för filmen

I denna del beskriver vi fler användningsområden för filmen. Här beskriver vi hur du som arbetar som exempelvis familjehemsekreterare kan använda dig av filmen i ditt arbete med familjehem för ensamkommande barn. Här ger vi även förslag på teman och diskussionsfrågor som du kan använda i samtal med familjehemmen.

En film – flera möjligheter

Filmens syfte är i första hand att ge information till ensamkommande barn om deras första tid i Sverige. Men filmen går att använda även i andra sammanhang för att öka kunskapen om ensamkommande barn. Vi kommer i detta avsnitt att gå igenom några av dessa möjligheter:

- Information till allmänheten
- Informationsträffar vid rekrytering
- Utredning, introduktion och utbildning av familjehem

Information till allmänheten

I *Vad händer nu*-materialet finns en film som heter *Vad möter ett ensamkommande barn i Sverige?* Filmen vänder sig till alla som är intresserade av att veta mer om hur den första tiden i Sverige kan se ut för ensamkommande barn. Denna film är kortare än den film som vänder sig direkt till barnen, cirka tre och en halv minut lång. Filmen finns tillgänglig med svenskt och engelskt tal, och båda språken finns också som undertext.

Filmen beskriver inledningsvis att barn kan bo i familjehem eller på HVB, men för enkelhetens skull utspelar sig resten av filmen mest på HVB. Socialtjänsten kan visa filmen i olika sammanhang där man vill ge personer utanför socialtjänsten översiktlig information om ensamkommande barn. Det kan exempelvis vara på möten med olika samverkanspartner eller på en informationsträff om socialtjänstens arbete för barn på en skola.

En del av socialtjänstens arbete med ensamkommande barn är att rekrytera familjer som kan ta emot barnen. Av denna anledning avslutas filmen *Vad möter ett ensamkommande barn i Sverige?* med en uppmaning:

Vill du eller din familj hjälpa ett barn som har kommit till Sverige? Kontakta din kommun, de kan berätta mer.

Om kommunen har information på sin webbplats som riktar sig till de som är intresserade av att veta mer om ensamkommande barn eller är intresserade av att ta uppdrag, går det bra att lägga in en länk där till filmen på Socialstyrelsens webbplats.[2]

Informationsträffar vid rekrytering

Om kommunen erbjuder informationsträffar för personer som är intresserade av att ta uppdrag som exempelvis gode män eller familjehem kan du visa filmen där. I detta sammanhang är det sannolikt bättre att du visar den version av filmen *Vad händer nu?* som vänder sig till barn i familjehem. Den är mer inriktad på familjehemsvården och är lite längre än filmen för allmänheten *Vad möter ett ensamkommande barn i Sverige?* Den kan därför ge personer som är intresserade av uppdrag en något bättre inblick i vad det kan innebära.

2. Denna film ingår i ett av Socialstyrelsens regeringsuppdrag om stöd till rekrytering av familjehem. Mer information kommer att publiceras under slutet av 2016.

Utredning, introduktion och utbildning av familjehem

Det kan också vara lämpligt för socialtjänsten att visa filmen i samband med utredning av familjehem. Då kan socialtjänsten och familjen diskutera ett eventuellt uppdrag utifrån innehållet i filmen. En sådan diskussion kan ge kompletterande information både till familjen och till den som genomför utredningen.

Filmen kan också visas för de familjer som redan har ett uppdrag eller som har tackat ja och håller på att introduceras och utbildas. Även för dessa familjer är det mest användbart att du visar den version av filmen *Vad händer nu?* som vänder sig till barn i familjehem. Filmen kan visas i grupp för flera familjehem eller enskilt med ett familjehem.

För dig som arbetar med familjehem

Detta avsnitt riktar sig framförallt till dig som är familjehemssekreterare eller som på annat sätt arbetar med stöd och utbildning till familjehem. Här följer tips om hur du kan använda *Vad händer nu*-materialet.

Följ upp filmen med samtal

Familjehemmet kan se filmen i olika sammanhang. De kan dels se filmen i samband med rekrytering, utredning, introduktion eller utbildning av dem som familjehem. De kan även välja att se filmen själva eller så kan barnets socialsekreterare visa filmen för barnet och familjehemmet tillsammans.

Det är bra om du, oavsett i vilket sammanhang familjehemmet ser filmen, följer upp med ett samtal. Innehållet i ett sådant samtal kan variera, beroende på syftet och om det är något särskilt som familjehemmet undrar över. Du kan ta hjälp av exempelvis övningar och diskussionsfrågor. Du kan välja att träffa familjen vid ett eller flera tillfällen. Träffarna kan ske med ett familjehem i taget eller med flera familjehem i grupp. Se gärna filmen själv i förväg och fundera på vilka frågor den kan väcka hos familjehemmet.

Förslag på teman för samtal om filmen

Vi ger här förslag på några teman som du kan använda dig av. Dessa teman utgår både ifrån strukturen i filmen och ifrån innehållet i denna informationsskrift som vänder sig till familjehem. Du väljer själv om du vill komplettera med mer information.

- Grundläggande förutsättningar
- Roller och uppgifter
- Asylprocessen i korthet
- Bemötande

Grundläggande förutsättningar

Detta tema tar sin utgångspunkt i ensamkommande barns bakgrund och situationen när barnet kommer till familjehemmet. Utifrån exemplen i filmen kan ni diskutera barnets behov av omvårdnad och stöd. Det kan även vara bra att diskutera hur familjehemmet kan tillgodose dessa behov. En sådan diskussion kan handla om både konkreta frågor som mat, kläder, skolgång samt hälso- och sjukvård, men också om betydelsen av att barn i utsatta situationer får ett omsorgsfullt bemötande.

Roller och uppgifter

I detta tema kan du fokusera på de eventuella frågor som familjehemmet har om de olika personer som barnet möter under sin första tid i Sverige. Familjehemmet kan särskilt behöva diskutera sin egen roll och uppgift i förhållande till andra personer runt barnet. Det kan även vara bra att diskutera barnets rätt till information och delaktighet i frågor som berör honom eller henne.

Till din hjälp kan du använda avsnittet *Förklaringar och viktiga begrepp* som finns i denna handledning. Du kan också informera familjehemmet om deras rätt till bland annat stöd och utbildning.

Asylprocessen i korthet

Ett annat tema kan handla mer om asylprocessen. Den tredje delen av filmen beskriver kortfattat delar av asylprocessen, genom att exempelvis Migrationsverket presenteras. Denna del av filmen avslutas med att två olika utfall

efter ansökan om asyl visas (avslag respektive uppehållstillstånd). Familjehemmet kan ha olika frågor som rör asyl som du kan behöva förklara. Om du inte själv vet svaren kan du ta hjälp av de länkar som finns i avslutningen av denna handledning och läsa mer på exempelvis Migrationsverkets webbplats.

Bemötande

Det fjärde temat handlar om bemötande av barnet. Här kan du ta hjälp av avsnittet Om bemötande i denna handledning. Du kan exempelvis ta upp frågor som rör mötet mellan olika kulturer. Du kan också lyfta reflektionsfrågor eller göra övningar som handlar om hur barnet kan ha påverkats av sina tidigare upplevelser och vad som kan vara viktigt att tänka på i mötet med barnet.

Förslag på diskussionsfrågor om filmen

Vi ger här några exempel på diskussionsfrågor som du kan ha nytta av i samtalen om filmen med familjehemmet. Frågorna kan handla om fakta och sakfrågor om exempelvis asylprocessen, men också om tankar och känslor. De kan passa in under flera av förslagen på teman om filmen. Exempelvis kan du fråga:

– Vad i filmen gjorde störst intryck på dig? Vad tänkte du när du såg just det?

– Var det något som de sa i filmen som du inte kände till sedan tidigare?

Du kan även ställa frågor som uppmanar familjehemmet att leva sig in i barnets situation, exempelvis:

– Vad tror du är den största omställningen för ett barn som har varit på flykt och som kommer till en familj?

– Hur tror du att det är för barnet att vara skild ifrån sin familj?

– Hur kan det vara för ett barn att vänta på svar på asylansökan?

Ett annat sätt kan vara att ställa frågor utifrån hur familjehemmet ser på sin uppgift och om hur de hade agerat i olika situationer. Det kan du göra genom att exempelvis fråga:

– Vad tror du är viktigast för vuxna att göra för att barnet ska trivas i familjen?

– Vilken hjälp tror du att pojken i filmen kommer behöva om han får avslag?

Ge relevant information till familjehemmet

I materialet *Vad händer nu?* finns det en informationsskrift som vänder sig direkt till familjehemsföräldrar. Skriften till familjehemmet innehåller vissa delar som är identiska med delar i denna handledning, andra avsnitt är omarbetade eller förkortade för att bättre passa familjehemmet som målgrupp. Vissa avsnitt i denna handledning är inte relevanta alls för familjehemsföräldrar och finns därför inte med i informationsskriften som vänder sig till dem.

Informationsskriften syftar till att ge alla familjehem som tar emot ensamkommande barn mer kunskaper i hur de kan bemöta barnen och ge dem mer information om delar av asylprocessen.

Du får gärna berätta om informationsskriften för familjehemmet och ge dem ett exemplar.

Socialstyrelsen kommer att översätta informationen till familjehemmet till några av de vanligaste språken bland familjehem till ensamkommande barn.[3]

Handleda familjehemmet att visa filmen för barnet

Om du, barnets socialsekreterare och familjehemmet bedömer att det är lämpligt kan familjehemmet få i uppdrag att visa filmen för barnet.

Familjehemsföräldrar har olika förutsättningar att visa och prata med barnet om filmen. En grundförutsättning är att familjehemmet känner sig bekväm i rollen. En förutsättning kan också vara att barnet och familjehemmet talar ett gemensamt språk eller har tolk tillgänglig.

Om familjehemmet ska visa filmen för barnet kan du behöva handleda dem i vad som är viktigt att tänka på. Några utgångspunkter för visning har vi beskrivit i informationsskriften som vänder sig till familjehemsföräldrar. Var noga med att se till att alla familjehem som ska visa filmen för barn har läst och tagit till sig innehållet i informationen. Det är bra om även du läser igenom informationen som vänder sig till familjehemmet för att bättre kunna hjälpa dem att förbereda sig.

3. Läs mer om utvecklingen av material för familjehem till ensamkommande barn på Socialstyrelsens webbplats.

Förklaringar av viktiga begrepp

Denna del innehåller förklaringar av viktiga begrepp, kortfattade beskrivningar av olika myndigheters ansvar och olika personers roller. Den innehåller även fakta om delar av asylprocessen. Dessa förklaringar kan vara hjälpsamma i samtalen med det ensamkommande barnet för att bättre kunna informera barnet eller svara på barnets frågor. För mer detaljerad information hänvisar vi till handledningens avslutande del *För mer information*.

Barn

Alla personer under 18 år är *barn*.

Ensamkommande barn

Ett barn är *ensamkommande* om det vid ankomsten till Sverige var skilt från båda sina föräldrar eller någon annan vuxen person som får anses ha tagit över ansvaret från föräldrarna. Ett barn är även ensamkommande om det efter ankomsten står utan föräldrar eller sådan ställföreträdare.

Om socialtjänsten

Socialtjänsten

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att en person får det stöd och den hjälp som den behöver. Socialtjänstens arbetsuppgifter beskrivs i socialtjänstlagen. Ensamkommande barn har rätt till samma hjälp och stöd från socialtjänsten som andra barn.

Socialtjänsten ansvarar bland annat även för att utreda, utbilda och stödja familjehem. Konsulentverksamheter kan utbilda och stödja familjehem, men familjehem måste alltid vara utredda och ha bedömts vara lämpliga av socialnämnden.

Genomförandeplan

Socialtjänsten tar fram en *genomförandeplan* för alla barn som är placerade på ett HVB, ett familjehem eller i ett stödboende. Genomförandeplanen beskriver vem som ska ge barnet den hjälp och det stöd barnet behöver och hur det ska gå till. Genomförandeplanen tas fram av socialsekreteraren tillsammans med barnet, den gode mannen eller den särskilt förordnade vårdnadshavaren. Ofta medverkar även personalen på boendet eller familjehemmet i att ta fram genomförandeplanen.

Om boende

Det finns tre olika typer av boenden (placeringar) som kan vara aktuella för ensamkommande barn. Det är socialtjänsten som har ansvar för att det blir rätt typ av boende för varje barn:

1. Familjehem

Ett *familjehem* är ett hem (familj) som på uppdrag av socialnämnden tar emot ett barn för vård och fostran. Socialnämnden ska ha utrett familjehemmen och bedömt att de är lämpliga. Det är inte en yrkesmässig verksamhet. Föräldrarna i familjen, som kan vara en eller två, kallas *familjehemsföräldrar*. Det kan finnas andra barn i familjehemmet, både familjehemsföräldrarnas barn eller andra placerade barn.

Familjehem är ett samlingsbegrepp och används för olika typer av familjehem. Om familjehemmet består av släktingar eller på annat sätt ingår i barnets nätverk brukar det kallas *släkting*- eller *nätverkshem*. Samma regler gäller för sådana hem som för andra familjehem.

Ett *jourhem* är ett hem (familj) som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran, exempelvis i avvaktan på utredning av barnet eller ett tilltänkt familjehem.

2. HVB

HVB står för *hem för vård eller boende*. Där bor barn tillsammans med andra barn. På hemmet arbetar personal som ger barnet vård eller behandling.

Den person som är ansvarig för boendet kallas *föreståndare*. De som arbetar på boendet kallas ofta *behandlingspersonal* eller *boendepersonal*. Personalen ska hjälpa barnet i barnets vardag och se till att barnet är tryggt.

3. Stödboende

Stödboende är ett boende för barn som behöver viss tillsyn och stöd, men som inte behöver vård eller behandling.

Innan barnet kommer till ett stödboende kan det ha bott i familjehem eller på ett HVB.

Om olika personer och ansvar

God man

Ensamkommande barn som söker asyl i Sverige får en *god man*. Den gode mannens uppgift är att företräda barnet och bestämma i frågor som rör barnet i en förälders ställe. Den gode mannens uppgift är att försäkra sig om att barnet har en trygg tillvaro under barnets första tid i Sverige, vilket innebär att den gode mannen har regelbunden kontakt med barnet och det hem där barnet vistas. Den gode mannen kan vara en man eller en kvinna. Det är Överförmyndarnämnden som utser en god man för barnet.

Den gode mannen ansvarar för barnets ekonomi och har rollen som ”spindeln i nätet” för barnets myndighetskontakter, till exempel kontakterna med skolan, socialtjänsten och Migrationsverket.

Den gode mannens uppdrag avslutas när barnet fyller 18 år. Om barnet dessförinnan får uppehållstillstånd får barnet i stället en särskilt förordnad vårdnadshavare.

Särskilt förordnad vårdnadshavare

Om barnet får uppehållstillstånd får barnet en *särskilt förordnad vårdnadshavare* istället för en god man.

Även den särskilt förordnade vårdnadshavaren ska företräda barnet och bestämma i frågor som rör barnet i en förälders ställe. Likaså ska den särskilt förordnade vårdnadshavaren se till att tillgodose barnets behov av omvårdnad, trygghet och god fostran. Den särskilt förordnade vårdnadshavaren har också ett ansvar för att tillgodose barnets behov av umgänge med föräldrar, och andra för barnet viktiga personer, så långt som möjligt. Den särskilt förordnade vårdnadshavaren är inte försörjningspliktig gentemot barnet. Det är tingsrätten som utser den särskilt förordnade vårdnadshavaren.

Offentligt biträde

Ett *offentligt biträde* är en jurist eller advokat, som kan svenska lagar. Det offentliga biträdet hjälper barnet med ansökan om asyl och biträder barnet under asylprocessen.

Tolk

En *tolk* är en person som talar svenska och barnets språk. Tolken ska översätta allt som sägs i samtalen och inte utelämna, ändra eller tillföra något. Tolken har tystnadsplikt. Det gäller också efter att tolken har slutat arbeta som tolk.

Om asylprocessen och Migrationsverket

Migrationsverket
Migrationsverket är en myndighet som behandlar ansökningar om asyl. Migrationsverket bestämmer vem som får och vem som inte får uppehållstillstånd i Sverige och fattar sina beslut på lagar och regler.

Ansökan om asyl
En ansökan om att få skydd i ett annat land än hemlandet.

Fingeravtryck
Om barnet är 14 år eller äldre tar Migrationsverket en bild av barnets fingrar, fingeravtryck, i samband med ansökan om asyl. Fingeravtrycken skickas till fingeravtrycksdatabasen Eurodac. De kan komma att kontrolleras för att se om barnet har sökt asyl tidigare eller fått lämna sina fingeravtryck vid en gräns.

Asylutredning
Det är den utredning som Migrationsverket gör för att fatta beslut i ett asylärende. Under asylutredningen får barnet berätta och svara på frågor. Barnet får bland annat berätta om vad han eller hon varit med om, varför han eller hon lämnade hemlandet och varför han eller hon inte kan åka tillbaka hem.

Olika typer av uppehållstillstånd för barn

Efter att utredningen är färdig fattar Migrationsverket beslut i barnets ärende om asyl. Om barnet får stanna i Sverige kan det få uppehållstillstånd på olika grunder, beroende på omständigheterna i sitt enskilda fall.[4]

1. Flykting

En person som riskerar att bli utsatt för förföljelse kan få uppehållstillstånd som skyddsbehövande (asyl) i Sverige om inte hemlandet kan erbjuda skydd. Förföljelsen ska bero på nationalitet, religiös eller politisk uppfattning, kön, sexuell läggning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp.

2. Alternativt skyddsbehövande

En person som inte är flykting, men som riskerar tortyr, dödsstraff eller att skadas på grund av krig eller andra oroligheter i hemlandet.

3. Övriga skyddsbehövande

En person som inte kan återvända till sitt hemland på grund av krig, andra oroligheter eller kan bli utsatt för allvarliga övergrepp i hemlandet. En person kan även vara övrigt skyddsbehövande om han eller hon inte kan återvända till hemlandet på grund av en miljökatastrof.

4. Särskilt ömmande omständigheter

En person kan även beviljas uppehållstillstånd trots att han eller hon inte behöver skydd mot förföljelse. Migrationsverket kan efter en sammantagen bedömning av barnets personliga förhållanden bedöma att det finns särskilt ömmande omständigheter för att bevilja barnet uppehållstillstånd. De personliga förhållandena kan handla om hur barnet mår, barnets anpassning till Sverige och situationen i hemlandet. (För att en vuxen person ska kunna få uppehållstillstånd trots att han eller hon inte behöver skydd mot förföljelse krävs synnerligen ömmande omständigheter).

Om beslutet är ja: uppehållstillstånd

Om Migrationsverket anser att barnet uppfyller någon av grunderna för uppehållstillstånd beviljar de uppehållstillstånd i Sverige. Det finns olika typer av uppehållstillstånd: det kan vara tidsbegränsat (tillfälligt) eller utan tidsbegränsning (permanent).

Om beslutet är nej: avslag

Om Migrationsverket inte bedömer att det finns någon grund för att bevilja uppehållstillstånd, avslår de ansökan om uppehållstillstånd.

---

4. Möjligheterna till att få uppehållstillstånd i Sverige kan komma att förändras. För senaste utveckling på området hänvisar vi till regeringens och Migrationsverkets webbplatser.

Överklagan av beslut

Om barnet får avslag på sin ansökan om asyl kan det offentliga biträdet hjälpa barnet att överklaga beslutet. Överklagan ska ha inkommit till Migrationsverket senast tre veckor efter det att barnet fick del av beslutet. Om Migrationsverket inte omprövar sitt beslut skickar de överklagandet till Migrationsdomstolen. Migrationsdomstolen kan fastställa eller ändra Migrationsverkets beslut. Migrationsdomstolens beslut kan i sin tur överklagas till Migrationsöverdomstolen, men Migrationsöverdomstolen tar bara upp ärenden som är särskilt viktiga.

Återvändande

Om barnet får avslag på sin ansökan och beslutet fått laga kraft, det vill säga inte går att överklaga, påbörjas ett arbete med att barnet ska återvända till hemlandet. Barnet och barnets gode man blir kallade till Migrationsverket för ett samtal om hur återvändandet ska gå till. Migrationsverkets personal följer med barnet på resan och ser till att det finns någon som tar emot barnet när det kommer fram. Barnet har rätt att gå i skolan under hela tiden han eller hon är kvar i Sverige. Barnet har också rätt till hälso- och sjukvård ända fram till hemresan.

Dublinförordningen

Dublinförordningen är en lag som omfattar länder i Europa, bland annat Sverige, och som innebär att bara ett av dessa länder kan pröva en persons ansökan om asyl. Om barnet ansökt om asyl i ett annat land än Sverige som omfattas av Dublinförordningen, kan det innebära att barnet kommer att

överföras till det landet som får pröva barnets asylansökan. Dublinförordningen kan också innebära att barnet kan återförenas med sin familj om hans eller hennes föräldrar ansökt om asyl i ett annat land som omfattas av förordningen.

Barn har rätt att vara med sin familj

Barn har enligt barnkonventionen rätt att vara med sin familj. Därför försöker svenska myndigheter hitta barnets föräldrar eller någon annan vårdnadshavare. Sökandet efter barnets familj pågår samtidigt som Migrationsverket utreder barnets asylansökan. Målet är att familjen i första hand ska kunna återförenas i hemlandet. Om familjen befinner sig i trygghet i något annat land kan återföreningen också ske där.

Om det inte är möjligt att återförenas någon annanstans kan barnets familj få uppehållstillstånd i Sverige beroende på vilken typ av tillstånd barnet har fått (se *Familjeåterförening*).

Familjeåterförening

Om barnet har fått uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande kan föräldrar och eventuella syskon ansöka om att få återförenas med barnet i Sverige. Syskons anknytning prövas i första hand till föräldrarna under förutsättning att de får uppehållstillstånd här.[5]

5. Möjligheterna till familjeåterförening kan komma att förändras. För senaste utveckling på området hänvisar vi till regeringens och Migrationsverkets webbplatser.

För mer information

Det finns flera olika webbplatser med information om ensamkommande barn. En del sidor riktar sig direkt till barnet, medan andra innehåller information för dig som personal. Vi tipsar här om några av dessa webbplatser och ger en kort beskrivning av innehållet. Tänk på att information på webben snabbt kan ändras och utvecklas, så gå gärna in på dessa regelbundet för att ha koll på nyheter.

Mer hos Socialstyrelsen

Socialstyrelsen.se

På Socialstyrelsens webbplats kan du läsa mer om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens ansvar för ensamkommande barn. Det finns frågor och svar om ansvarsfördelning mellan olika kommuner samt handböcker och vägledningar både om placerade barn i allmänhet och ensamkommande barn i synnerhet.

Vi vill särskilt lyfta fram nedan publikationer:

- *Utreda barn och unga. Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*
- *Barn och unga i familjehem och HVB. Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter*
- *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*
- *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar*

Kunskapsguiden.se

Detta är en webbplats för dig som arbetar med hälsa, vård och omsorg. Flera myndigheter står bakom och webbplatsen är utgiven av Socialstyrelsen. Här kan du läsa mer om exempelvis samverkan kring barn och unga. Under fliken Barn och unga finns ett särskilt tema om ensamkommande barn.

Mer hos andra myndigheter

Barnombudsmannen.se

På denna webbplats kan barn och unga läsa mer om bland annat sina rättigheter och om barnkonventionen.

Informationsverige.se

Detta är länsstyrelsernas gemensamma portal för samhällsinformation till nyanlända. Den innehåller information riktad direkt till ensamkommande barn om vem de kan få tala med, sina rättigheter, förklaringar av olika roller och mer information om skolan.

IVO.se

Inspektionen för vård om omsorg (IVO) ger på sin webbplats mer information om olika placeringsformer och vilka krav som ställs på den som driver ett boende. Där finns också information riktad direkt till barn om deras rättigheter. Det finns även möjlighet för barnet att klaga på vården direkt på webbplatsen.

Kollpasoc.se
Webbplatsen är framtagen av Barnombudsmannen och Socialstyrelsen. Den ska hjälpa barn och unga att förstå vad socialtjänsten gör och få kontakt med socialtjänsten i sin kommun.

Lifos.migrationsverket.se
Lifos är ett centrum för landinformation och landanalys inom migrationsområdet. Det är ett expertorgan, som agerar opartiskt och proaktivt för att bidra till rättssäkra och effektiva migrationsprocesser genom tillförlitlig, relevant och lättillgänglig landinformation och omvärldsanalys. Lifos samlar in, analyserar och upprätthåller kunskap om länder och regioner från vilka människor söker sig till Sverige. Detta ligger till stöd för prövningen.

Länsstyrelsen.se/integration
På länsstyrelsernas webbplats beskrivs deras uppdrag med integration. Där kan du också läsa mer om vilken typ av stöd de ger till kommunerna, statsbidrag och om SFI (svenska för invandrare).

Migrationsverket.se
På Migrationsverket finns information på olika språk som riktar sig direkt till barn. Där finns mer detaljerad information om asylprocessen, definitioner av viktiga begrepp och kontaktuppgifter. Det finns även korta filmer som förklarar olika steg i asylprocessen.

Riksdagen.se
På riksdagens webbplats kan du bland annat hitta de aktuella versionerna av lagar och förordningar.

Skolverket.se
På Skolverkets webbplats finns mer information om nyanlända barns skolgång. Det finns även informationsmaterial direkt till barnet om den svenska skolan i form av broschyrer och filmer.

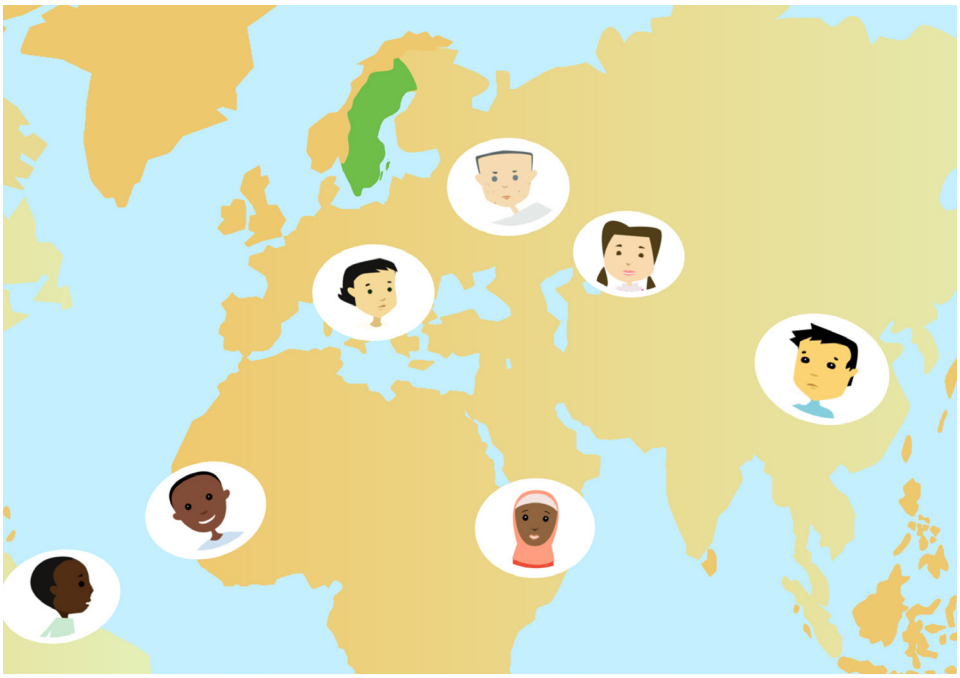

Mer hos intresseorganisationer och föreningar

Bris.se
Barnens rätt i samhället (BRIS) ger på sin webbplats information till barn och vuxna om barns rättigheter. BRIS erbjuder även flera olika vägar för barn att komma i kontakt med någon vuxen, såsom telefon, chatt och mejl.

Ensamkommandesforbund.se
Ensamkommandes förbund drivs av ensamkommande ungdomar från olika länder. Föreningen har ett flertal lokalföreningar i Sverige. Den är även aktiv på Facebook som *Ensamkommandes Förbund*.

Hejsverige.nu
Friends driver hejsverige.nu och erbjuder där olika typer av material för skolor. Materialet förmedlar ensamkommande barns erfarenheter och deras möte med den svenska skolan genom film, seriealbum och lärarhandledning.

Rfs.se
På webbplatsen för Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbeterare (RFS) kan du läsa mer om olika personers ansvar, bland annat genom deras informationsmaterial *Rollkoll*. Det finns bland annat beskrivningar av god man och gode mäns uppdrag.

Raddabarnen.se

På Rädda barnens webbplats finns information om ensamkommande barn. Det finns filmer som handlar om hur man kan bemöta barn som varit med om svåra händelser. Där finns även information på olika språk om deras *hjälptelefon – Save the children helpline*. Det finns även mer information på Rädda barnens internationella sida – www.savethechildren.net.

Redcross.se

På Röda korsets webbplats beskriver de vilket stöd de ger ensamkommande barn. Det kan exempelvis vara efterforskning av försvunna anhöriga, stöd med läxläsning och utflykter.

Sef-riks.se

Sveriges Ensamkommandes Förening (SEF) är en sammanslutning av medlemsföreningar för ensamkommande ungdomar runtom i Sverige. På deras webbplats kan du läsa mer om föreningen och få kontakt med en lokal förening. De är även aktiva på Facebook som *SEF Sveriges Ensamkommandes Förening Riksförbund*.

SKL.se

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ger på sin webbplats bland annat information om kommunernas asyl- och flyktingmottagande. Det finns även en webbutbildning om olika myndigheters ansvar.

UNICEF.se

På Unicefs webbplats finns information om barn på flykt i världen. Här kan du också ladda ner skriften *Möta barn på flykt* som vi refererar till i avsnittet om bemötande.

Referenser

1. Summerfield D. The invention of post-traumatic stress disorder and the social usefulness of a psychiatric category. BM 2001; 322(7278): 95-98.
2. Søndergaard H P. Post-traumatic stress disorder and life events among recently resettled refugees. Stockholm: Karolinska Institutet; 2002.
3. Barn- och ungdomspsykiatrin (BUP). När ska barn och unga som flytt till Sverige söka stöd från BUP? Hämtat 2016-05-02 från http://www.bup.se/sv/Om-BUP/Aktuellt/Nar-ska-barn-och-unga-som-flytt-till-Sverige-soka-stod-fran-BUP/.
4. Bath H. The three pillars of Trauma Wise Care: Healing in the other 23 hours. Reclaiming Children and Youth 2015; 23(4): 5–11.
5. Antonovsky A. Hälsans mysterium. 2 uppl. Stockholm: Natur och kultur; 2005.
6. Gustafsson L H, Lindberg T. Möta barn på flykt: Enkel handbok för alla. UNICEF; 2016.
7. Grundbok i BBIC. Stockholm: Socialstyrelsen; 2015.
8. Sex mot ersättning – utbildningsmaterial om stöd och skydd till barn och unga. Stockholm: Socialstyrelsen; 2015.